

Asia: VN/16832/2024

Hallituksen esitys rikoslain 16 luvun muuttamiseksi (sinivilkkusabotaasi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esityksessä ehdotetaan rikoslain 16 luvun täydentämistä uusilla rangaistussäännöksillä, jotka koskevat poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista ja haittaamista. Esityksen tavoitteena on vahvistaa poliisi-, pelastus- ja ensihoitotoiminnassa työskentelevien henkilöiden rikosoikeudellista suojaa sekä turvata poliisi- ja hälytystoiminnan häiriötöntä hoitamista.

Helsingin käräjäoikeus pitää tärkeänä, että viranomaisten toimintakykyä suojataan ja hälytys- sekä pelastustoimintaan kohdistuvaa haitantekoa ennaltaehkäistään. Ehdotetut rangaistussäännökset ovat tältä osin perusteltuja ja vastaavat tarvetta tehostaa viranomaisten toiminnan suojaa.

Käräjäoikeus kiinnittää kuitenkin huomiota seuraaviin seikkoihin:

Suhde nykyisiin rangaistussäännöksiin

Esityksessä todetaan, että uudet ehdotetut säännökset sisältävät osittain samoja elementtejä kuin rikoslain 16 luvun säännökset virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta (1 §), virkamiehen vastustamisesta (2 §) ja haitanteosta virkamiehelle (3 §). Lisäksi siinä selvennetään, että tilanteissa, joissa sekä 16 luvun 1 §:n että poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista koskevan säännöksen soveltamisedellytykset täyttyvät, sovelletaan ensisijaisesti 16 luvun 1 §:n säännöstä. Samoin tilanteissa, jossa sekä 16 luvun 2 §:n että poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamista koskevan säännöksen soveltamisedellytykset täyttyvät, sovelletaan 16 luvun 2 §:n säännöstä. Tämä selventää sääntelyn suhdetta nykyisiin rangaistussäännöksiin, mutta on edelleen tärkeää varmistaa, että sääntely ei johda päällekkäisiin soveltamistilanteisiin tai aiheuta epäselvyyttä lainkäytössä.

3 a § Poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttaminen

Esitetyn rangaistusasteikon enimmäismäärä (neljä vuotta vankeutta) vastaa virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen enimmäisrangaistusta. Lakiehdotuksessa säädetään, että poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttaminen voi tapahtua väkivallan tai väkivallalla uhkaamisen lisäksi myös anastamalla toiminnassa käytettävän ajoneuvon tai välineistön tai vahingoittamalla sellaista. Vaikka nämä teot voivat olla vakavia, on huomioitava, että ne eivät aina liity väkivaltaan, joka yleensä tuottaa vakavampia seurauksia. Siksi neljän vuoden enimmäisrangaistus voi tuntua kohtuuttomalta tilanteissa, joissa teon vakavuus ei oikeuta näin pitkää vankeusrangaistusta.

Ehdotetun säännöksen mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta tuomittaisiin vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi. Rikoslain systematiikassa rangaistusasteikot määräytyvät rikoksen vakavuuden ja teon mahdollisten seuraamusten mukaan. Rikosoikeuskomitea (KM 1976:72) pyrki rangaistusasteikkojen määrän radikaaliin alentamiseen esittämällä siirtymistä muutamaan tyyppirangaistusasteikkoon. Tässä yhteydessä esitetty rangaistusasteikko poikkeaa muista samantyyppisistä rikoksista määräytyistä rangaistuksista, mikä voi heikentää rikoslain johdonmukaisuutta ja systematiikkaa.

Käräjäoikeus ehdottaa, että lakiehdotuksessa tarkasteltu rangaistusasteikko suhteutettaisiin rikoslain systematiikkaan ja muihin samanlaisiin rikoksiin määrättyihin rangaistuksiin. Esimerkiksi rangaistuksen alarajan ja enimmäisrajan tasapainottaminen voisi tuoda ehdotukseen enemmän johdonmukaisuutta ja oikeudenmukaisuutta, joka vastaa rikoslain systematiikkaa ja turvataan oikeudenmukaiset rangaistukset myös käytännössä.

3 b §. Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaaminen

Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamista koskeva rangaistussäännös on muotoiltu avoimeksi ja sen soveltaminen voi kattaa hyvin erilaisia tilanteita. Esityksessä on jo selvennetty, että rangaistavuuden edellytyksenä on teon vaikutus poliisi- tai hälytystoimintaan ja että arvioinnissa otetaan huomioon väkivallan tai uhkauksen vähäisyys sekä muut rikokseen liittyvät seikat. Lisäksi esityksessä on kuvattu, että säännöksen soveltamisen piiriin voi kuulua myös lievä väkivalta, kuten tönäisy tai huitaisu, sekä uhkaukset, joiden vakavuus ei vastaa poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisen tunnusmerkistöä.

On tärkeää varmistaa, että soveltamiskynnys on selkeä, jotta esimerkiksi mielenosoitusten tai muun kansalaisaktiivisuuden kriminalisoinnin riski ei kasva kohtuuttomasti. Lisäksi rikoksen tahallisuuden ja teon vakavuuden arvioinnin tulee olla yhdenmukaista ja ennustettavaa lainkäytössä.

Vaikutukset oikeusjärjestelmään

Vaikka suuri osa ehdotetusta säännöksestä kattaa jo nykyisin rangaistavat teot, esityksen taloudelliset vaikutukset voivat silti olla merkittäviä erityisesti oikeudenkäyntien ja prosessien venymisen osalta. Vakavampien rikosten käsittely, kuten väkivallan ja uhkaamisen tapaukset vaativat yleensä henkilökohtaista läsnäoloa käräjäoikeudessa. Tämä puolestaan voi pidentää oikeudenkäyntien kestoa ja lisätä tuomioistuinten työmäärää.

Eryisesti pääkaupunkiseudulla on havaittu, että poissaolot oikeudenkäynneistä voivat olla suhteellisen yleisiä. Osapuolet, todistajat tai muut osalliset voivat jättää saapumatta tuomioistuimeen useista eri syistä. Tämä voi johtaa oikeudenkäyntien viivästymiseen, mikä lisää tuomioistuinten työtaakkaa.

Vaikka esityksessä arvioidaan, että kustannusten kasvu ei ole erityisen merkittävää, tämä saattaa kuitenkin vaikuttaa tuomioistuinten toimintaan. Oikeudenkäyntien pidentyminen ja poissaolojen lisääntyminen voivat vaatia lisäresursseja. On tärkeää, että tuomioistuimilla on riittävät resurssit hoitaa lisääntyneet tapaukset.

Lopuksi

Helsingin käräjäoikeus pitää lakiesityksen tavoitteita lähtökohtaisesti kannatettavina, mutta korostaa, että sääntelyn selkeyteen ja vaikutuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Vaikka tapausmäärien kasvu ei ole suurta, vakavampien rikosten käsittely saattaa johtaa oikeudenkäyntien venymiseen ja tuomioistuinten resurssitarpeen kasvuun. Poissaolot oikeudenkäynneistä, erityisesti pääkaupunkiseudulla, voivat edelleen venyttää prosesseja ja lisätä tuomioistuinten työtaakkaa, mikä voi näkyä lisäkustannuksina ja oikeudenkäyntien pidentymisenä.

Pakkala Sirpa
Helsingin käräjäoikeus

Jokela Henna
Helsingin käräjäoikeus - Lausunnon valmistellut käräjätuomari Petteri Plosila